

Митний дайджест (серпень 2023 р.)

Оперативна оцінка роботи митниці здійснюється за трьома напрямками: збір митних платежів, сприяння міжнародній торгівлі, управління ризиками, а також оцінюється інституційний розвиток Держмитслужби.

Примітки: ● – нейтральна тенденція або тенденція без оцінки, ↓↑ – позитивна тенденція, ↓↑ – негативна тенденція.

ЗБІР МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Митні платежі, сплачені платниками податків – суб'єктами ЗЕД за 8 місяців 2023 р., склали **284,4 млрд грн**.

↓ Відносно індикативу Мінфіну (291,2 млрд грн) недовиконання митних платежів склало **-6,8 млрд грн (або -2,3 %)**. Недовиконання індикативу зумовлене в основному курсовим фактором. При розрахунку Державного бюджету України на 2023 р. був врахований валютний обмінний курс 42,2 грн/дол. США, а фактично курс зафіксований з 21.07.2022 р. на рівні 36,57 грн/дол. США, тобто на 13,3 % нижче. **Як наслідок, за оцінками Держмитслужби за 8 місяців ц.р. розрахункові недонадходження митних платежів внаслідок невідповідності «бюджетного» та фактичного курсу складають близько 43,8 млрд грн, у т.ч. за серпень 2023 р. – 6,55 млрд грн.** Можна стверджувати, що за відсутності «курскових ножиць» за інших рівних умов індикатив митних надходжень міг би бути навіть перевиконаний. Втім, за вищого фактичного курсу обсяг оподатковуваного імпорту, ймовірно, міг бути дещо меншим.

↑↑↑ Відносно 8 місяців 2022 р. (168,1 млрд грн) зростання митних платежів склало **+116,3 млрд грн (або на 69,2 % більше)**. Стрімке зростання пояснюється низькою порівняльною базою перших місяців повномасштабної війни через зменшення обсягу оподатковуваного імпорту та дією широкого кола митних пільг.

Зокрема, митні платежі платники податків – суб'єкти ЗЕД у серпні 2023 р. сплатили **42,6 млрд грн** (рис. 1).

↓ Відносно індикативу Мінфіну (45,0 млрд грн) значиме недовиконання склало **-2,4 млрд грн (або -5,4 %)**. Коментар надано вище.

↑↑↑ Відносно серпня минулого 2022 р. (30,0 млрд грн) зростання склало **+12,5 млрд грн (або +41,8 %)**.

↑↑ Відносно попереднього місяця поточного року – липня 2023 р. (38,5 млрд грн) – зростання склало **+4,0 млрд грн (або +10,5 %)**. Таким чином, з травня ц.р. триває тенденція щомісячного зростання митних платежів.

Основним джерелом наповнення держбюджету від митних платежів є ПДВ з ввезених на митну територію України товарів. «Ввізний» ПДВ повністю зараховується до загального фонду Державного бюджету України, а отже цілком спрямовується на забезпечення обороноздатності держави.

Четвертий місяць поспіль (травень-серпень 2023 р.) його надходження парадоксально тримаються номінально на рівні позаминулого травня-серпня 2021 р. до початку повномасштабної війни (рис. 2). Втім, таке співпадіння вбачається чистою випадковістю через, по-перше, різний у 2021 та 2023 рр. обмінний валютний курс, по-друге, різну структуру та обсяг оподаткованого імпорту, по-третє, різну структуру та обсяг митних пільг.

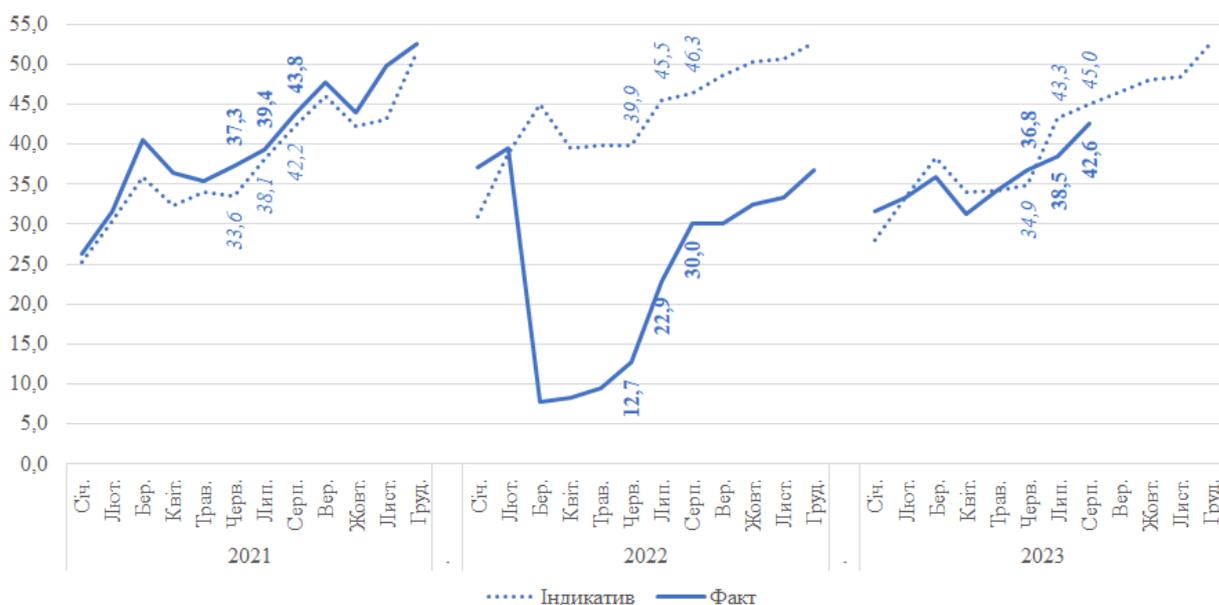

Рис. 1. Динаміка прогнозованих індикативних та фактичних митних платежів у 2021-2023 рр., млрд грн

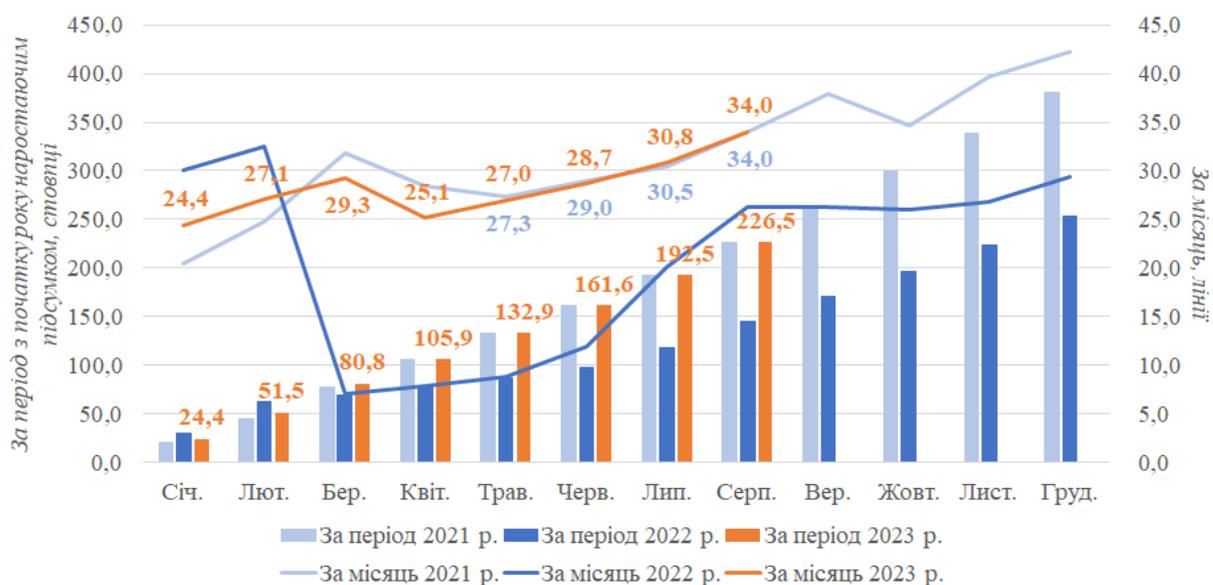

Рис. 2. Надходження ПДВ з ввезених на митну територію України товарів до Державного бюджету України в 2021-2023 рр., млрд грн

СПРИЯННЯ МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

● **Кількість транзитних декларацій типу Т1 за напрямками ввезення та вивезення у серпні 2023 р. уповільнила темп зростання.** З 01.10.2022 р. за 11 місяців «митного безвізу» оформлено понад 19 тис. транзитних декларацій у системі NCTS (*New Computerized Transit System*).

За 8 місяців 2023 р. кількість оформлених транзитних декларацій Т1 у напрямку вивезення з України майже вп'ятеро перевищує кількість оформлених декларацій у напрямку ввезення до України.

Кількість транзитних декларацій у напрямку вивезення з України впродовж березня-травня 2023 р. щомісячно подвоювалася. У червні 2023 р. темпи зростання кількості декларацій Т1 сповільнилися. У липні 2023 р. зростання кількості декларацій припинилося (червень – 3 193, липень – 3 196). У серпні 2023 р. зростання було незначним – оформлено 3 362 декларації Т1.

Очікування щодо збільшення кількості переміщень із застосуванням процедури спільного транзиту на тлі припинення «зернової угоди» та морської блокади не виправдалися. Можна зазначити кілька об'єктивних причин. З одного боку, сусідні з Україною країни – члени ЄС заблокували збут українського зерна на своїй території. Європейський Союз ухвалив рішення продовжити заборону на імпорт сільськогосподарської продукції з України до 15.09.2023 р. та, згідно повідомлень у ЗМІ, скоріш за все ця заборона продовжить діяти й надалі. Іншою перешкодою для транзиту є обмежена пропускна здатність пунктів пропуску та інші вузькі місця логістики. Окремі країни ЄС вважають, що для розвитку логістичної інфраструктури та для забезпечення функціонування «зернового коридору» з транзитом українського зерна ЄС потрібно зробити значні інвестиції. Зрозуміло, що на це також потрібен і певний час.

Кількість транзитних декларацій у напрямку ввезення в Україну до липня 2023 р. мляво зростала. У липні 2023 р. кількість декларацій подвоїлася відносно попереднього місяця (червень – 386, липень – 738) завдяки роз'яснювальним заходами Держмитслужби (див. аналітичний коментар у Митному дайджесті за липень 2023 р.¹). У серпні 2023 р. оформлено 777 декларацій, а відтак темп зростання їх кількості уповільнився.

↑↑ Зросла кількість авторизованих економічних операторів. Впродовж серпня 2023 р. п'ять компаній отримали статус авторизованого економічного оператора (АЕО) в Україні, який має надати можливість користуватися перевагами та спрощеннями під час митного оформлення.

Таким чином, станом на середину вересня 2023 р. згідно *Єдиного державного реєстру авторизованих економічних операторів*² статус АЕО мали вже вісім підприємств, а саме:

1) з 18.03.2021 р. – ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна»;

¹ Публічна версія <https://t.me/yzheleznyak/4852>

² <https://cabinet.customs.gov.ua/aeopubliclist>

- 2) з 30.06.2023 р. – ТОВ «Епіцентр К»;
- 3) з 12.08.2023 р. – ТОВ «Нова пошта Глобал»;
- 4) з 14.08.2023 р. – ПрАТ «Стальканат»;
- 5) з 16.08.2023 р. – ТОВ «Волинська меблева компанія-Україна»;
- 6) з 31.08.2023 р. – ТОВ «Кондитерська фабрика «Ярич»;
- 7) з 31.08.2023 р. – ТОВ «Фуджікура аутомобілів Україна Львів»;
- 8) з 05.09.2023 р. – ТОВ «Шредер».

Як повідомила Держмитслужба, станом на початок вересня ц.р. на стадії попереднього розгляду знаходилися 9 заяв про надання авторизації АЕО та на стадії оцінки відповідності – 14 заяв.

Таким чином, процес набуття авторизацій у серпні поживався, що є позитивною тенденцією. Втім, зацікавленість суб'єктів ЗЕД є недостатньо активною відносно кількості АЕО в європейських країнах-сусідах України (див. детальніше інфографіку у Митному дайджесті за травень 2023 р.³).

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ & ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Стан технічного забезпечення Держмитслужби сканерами та ваговими комплексами є близьким до критичного. ТСК отримала на запит інформацію від Держмитслужби щодо стану забезпечення функціонуючих митних пунктів пропуску через державний кордон скануючими системами та ваговими комплексами. Аналіз отриманих даних засвідчив, що ситуація близька до критичної.

Держмитслужба надала інформацію про наявні 95 технічні засоби контролю у функціонуючих наразі 34 пунктах пропуску на західному кордоні нашої держави, зокрема 70 скануючих систем та 25 вагових комплексів.

- **Із 95 технічних засобів контролю більшість (47 одиниць техніки або 50 % від її загальної кількості) непрацездатна.** Ще частина (5 одиниць або 5 %) не передані на баланс Держмитслужби та митниць. Таким чином, працездатні лише 43 одиниці або 45 % загальної кількості технічних засобів контролю (рис. 3).

- **П'ять засобів контролю не прийняті на баланс Держмитслужби та митниць.** У Волинській митниці троє автомобільних вагів для зважування у русі, закуплені відповідно до договору № 68 від 17.10.2017 р. між ДФС та ТОВ «Метровес», не передані митниці через неповну комплектацію. В Одеській митниці двоє вагів для зважування вантажних транспортних засобів у русі, встановлені МОМ у 2019 р., також досі не передані на баланс.

- **З шести функціонуючих митниць на західному кордоні України найбільша кількість технічних засобів митного контролю припадає на Чернівецьку (23 одиниці, або 24,2 % загальної кількості ТЗМК), Закарпатську (20 од., або 21,1 %), Одеську (19 од., або 20,0 %) та Львівську (18 од., або 18,9 %) митниці.** Втім, **у Закарпатській та Одеській митницях більша частина сканерів та вагів є непрацездатною.** Найменшу кількість цих

³ Публічна версія <https://t.me/yzheleznyak/4307>

ТЗМК, відповідно, мають Волинська (11 од., або 11,6 %) та Вінницька (4 од., або 4,2 %) митниці (рис. 4).

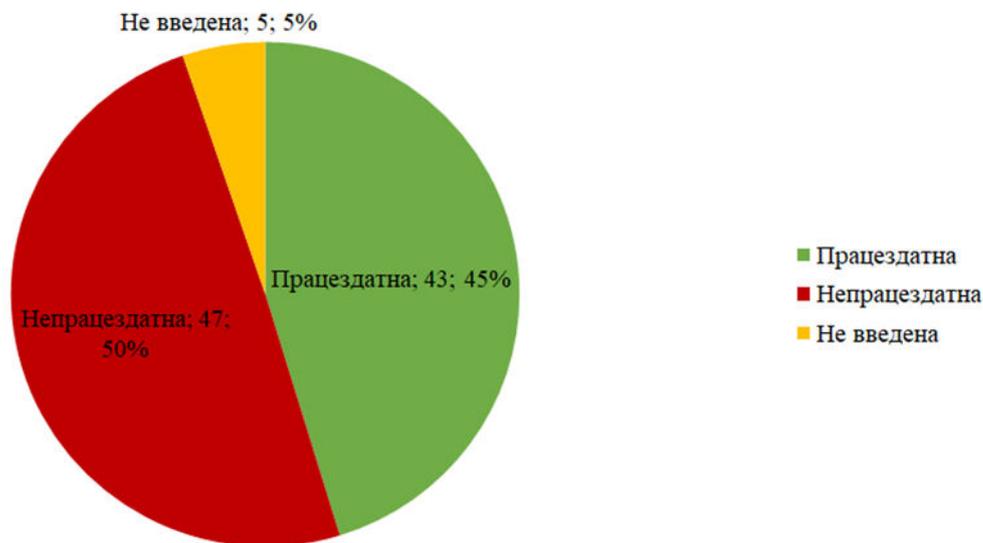

Рис. 3. Структура забезпечення функціонуючих пунктів пропуску через державний кордон скануючими системами та ваговими комплексами (за станом працездатності) станом на серпень 2023 р., к-ть одиниць та %

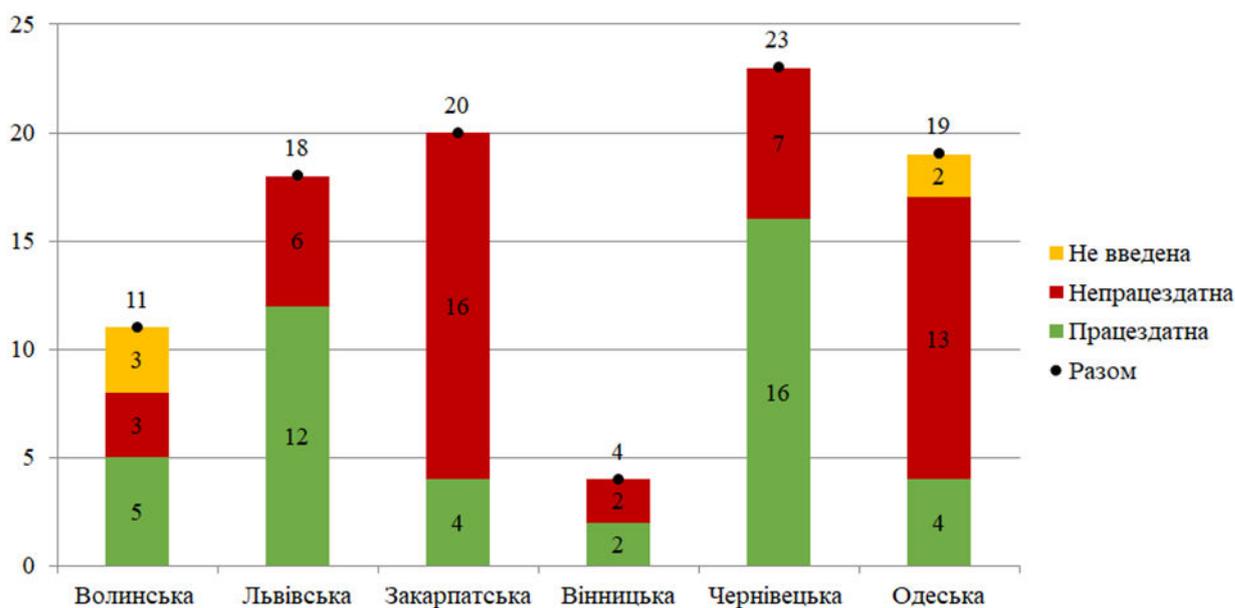

Рис. 4. Структура забезпечення функціонуючих пунктів пропуску через державний кордон скануючими системами та ваговими комплексами (за митницями Держмитслужби) станом на серпень 2023 р., к-ть одиниць

- Модельний ряд скануючих систем в основному представлений марками *Rapiscan* (Великобританія, 49 одиниць), *Nuctech* (Китай, 7 од.), *Linescan* (США, 6 од.), *Scanmax* (Великобританія, 5 од.) та ін.

- Вік більшості технічних засобів контролю має ознаки морального та фізичного зношення (рис. 5 а,b). Більшість причин непрацездатності пов'язані із відпрацюванням робочого ресурсу, несправністю рентгенівського обладнання, а отже потребують ремонту та технічного обслуговування, в деяких випадках – пусконаладжувальних робіт.

Примітка: *зеленим* позначено працездатний стан, *червоним* – непрацездатний стан, *жовтим* – сканер/ваги не прийнято на баланс та не введено в експлуатацію.

Рис. 5а. Стан забезпечення функціонуючих пунктів пропуску через державний кордон скануючими системами та ваговими комплексами в 1996-2023 рр. (станом на серпень 2023 р.), термін роботи

- Найстарішим технічним засобом контролю у працездатному стані є скануюча система для огляду ручної поклажі та багажу *Rapiscan-324* у пункті пропуску «Могилів-Подільський – Отач» митного поста «Дністер»

Вінницької митниці, яка була прийнята на баланс та введена в експлуатацію у жовтні-листопаді 1996 р. (рис. 5b). Її технічне обслуговування було проведене у 2020 р.

Примітка: *зеленим* позначено працездатний стан, *червоним* – непрацездатний стан, *жовтим* – сканер/ваги не прийнято на баланс та/або не введено в експлуатацію.

Рис. 5b. Стан забезпечення функціонуючих пунктів пропуску через державний кордон скануючими системами та ваговими комплексами в 1996-2023 рр. (станом на серпень 2023 р.), термін роботи

• Серед “найсвіжіших” технічних закупівель Держмитслужби були шість скануючих систем стаціонарного типу для огляду вантажних транспортних засобів та контейнерів моделі *Nuctech MB1215LC* (Китай). Вони були прийняті на баланс у 2018-2019 рр. Втім, **усі вони досі не введені в експлуатацію через відсутність проектної документації на захисну споруду, а**

тому досі використовуються в тестовому режимі. Одна із шести скануючих систем вже непрацездатна через вихід з ладу блоку управління AFC UNIT.

- Траплялися тричі парадоксальні випадки щодо виведення з робочого ладу скануючих систем, які належать іншим митницям, в Одеській митниці.

Наприклад, Львівська митниця повідомила про дві мобільні скануючі системи *Rapiscan Eagle M4507*, що вони були прийняті на баланс та введені в експлуатацію у вересні 2009 р., але повернуті з Одеської та Волинської митниць після тимчасового користування в неробочому стані. Відтак, зазначені скануючі системи є непрацездатними з 2015 р. та 2021 р. відповідно.

Аналогічну інформацію повідомила Закарпатська митниця щодо двох таких самих мобільних скануючих систем *Rapiscan Eagle M4507*, що були прийняті на баланс та введені в експлуатацію у квітні та листопаді 2009 р., але були повернуті обидві з Одеської митниці в 2015 р. у несправному стані.

- Держмитслужба поточного року двічі оголошувала тендери на *Послуги з технічної діагностики та технічного обслуговування і ремонту стаціонарних скануючих систем для огляду багажу та поштових відправлень*, але обидва рази торги не відбулися через відсутність пропозицій учасників^{4,5}. Очікувана вартість робіт в обох тендерах становила 1,35 млн грн.

До Держмитслужби 23.07.2023 р. через сайт *Prozorro* звернувся потенційно можливий учасник з проханням внести зміни до тендерної документації, оскільки через воєнний стан у зв'язку із обмеженням перетину кордону представники компанії не мають можливості виїхати за кордон для проходження повторного навчання у виробника обладнання *Rapiscan Systems* для поновлення сертифікатів.

Як зазначила Держмитслужба у відповідь на звернення ТСК, станом на середину серпня 2023 р. очікувалася відповідь від компанії *Rapiscan Systems* щодо можливості технічної діагностики та технічного обслуговування і ремонту стаціонарних скануючих систем для огляду багажу та поштових відправлень за відсутності авторизованих представників.

Держмитслужба також повідомила, що готується тендерна документація на проведення закупівлі послуг з проведення технічної діагностики, технічного обслуговування, ремонту та перевірки вагових комплексів для зважування транспортних засобів.

Втім, на нашу думку, **встигнути провести усі роботи до кінця поточного бюджетного року мало ймовірно.**

↑ Бюджетне фінансування Держмитслужби у липні 2023 р. продовжило тренд щомісячного зростання. За підсумками 7 місяців 2023 р. обсяг фінансування був меншим відповідного показника 2022 р. Зокрема, у липні 2023 р. фінансування було більшим відносно липня 2022 р., але

⁴ <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2023-05-09-004932-a>

⁵ <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2023-06-02-007370-a>

меншим від липня 2021 р. В цілому за підсумками 2023 р. бюджетне фінансування Держмитслужби заплановано меншим, ніж у двох попередніх роках (рис. 6). Низький рівень матеріально-технічного забезпечення митних органів (зокрема, як досліджено вище, сканерами та ваговими комплексами у пунктах пропуску) є однією з основних причин недостатньої ефективності боротьби з контрабандою та «сірим» імпортом.

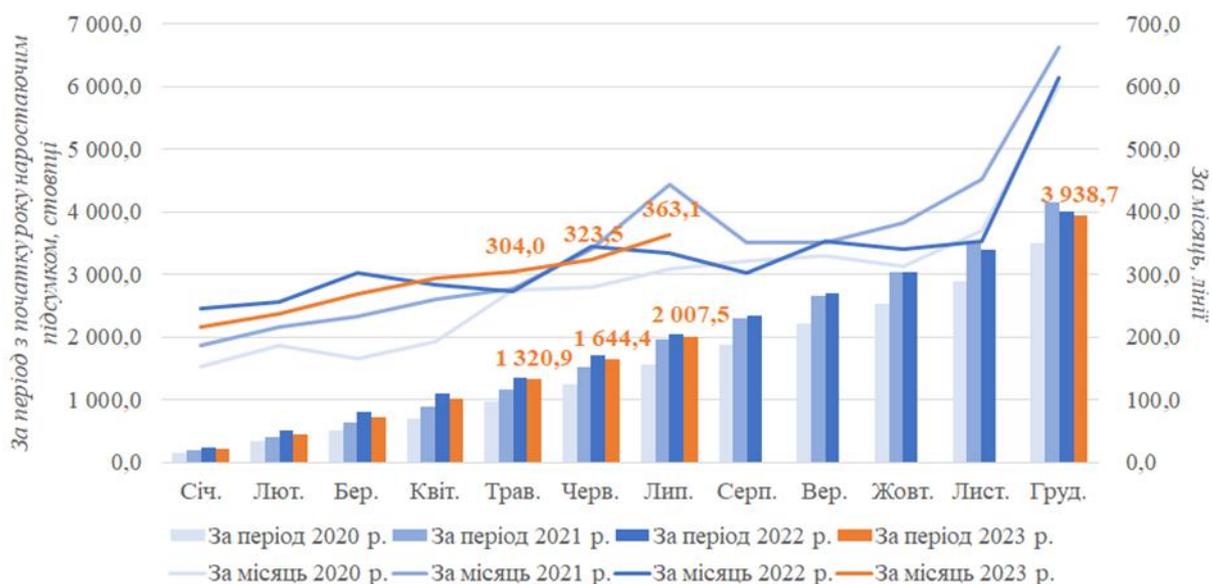

Рис. 6. Фінансування Державної митної служби України за бюджетною програмою «Керівництво та управління у сфері митної політики» Державного бюджету України у 2020-2023 рр., млн грн

В той же час, з урахуванням геополітичної та внутрішньої ситуації у країні, очевидно, що діяльність усіх державних органів в Україні наразі має бути зосереджена, в тому числі, на прогнозуванні, своєчасному виявленні, запобіганні та нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, захисті суверенітету і територіальної цілісності України, безпеки її прикордонного простору. Забезпечення безпеки і захисту громадян, суспільства та держави має бути одним з головних завдань організаційно-технічних заходів, що здійснюються на державному кордоні.

Зважаючи, що саме зараз має бути сформований і внесений в сесійну залу Верховної Ради України проект Державного бюджету на 2024 рік, вочевидь виділення коштів на облаштування пунктів пропуску сучасними ТЗМК, зокрема стаціонарними сканерами та ваговими комплексами, є вкрай важливою і нагальною інвестицією держави.

Дані матеріали було розроблено у рамках проекту: Економічний хаб: ефективна політика управління публічними фінансами та візія зростання, який реалізується за підтримки уряду Великої Британії (UK Aid). Імплементатори проекту — Abt Britain та Центр економічної стратегії.